

KANSALLISARKISTO

Arkistoinnin
osaaja

26.3.2024

Kulttuurihistoriallisen arvon ja säilytysmuodon arviointia koskeva webinaari

Jenni Einola ja Matti Ritakallio

KANSALLISARKISTO

Webinaarin ohjelma

- Johdatus kulttuurihistoriallisen arvon arviointiin, ylitarkastaja Matti Ritakallio
- Kansallisarkiston arvottamisen kategoriat ja kriteerit analogisten asiakirjojen säilytysmuodon arviointiin, verkostopäällikkö Jenni Einola
- Tauko
- Kriteerien soveltaminen ja pysyvästi säilytettävät arviointitiedot, Matti Ritakallio ja Jenni Einola

Johdatus kulttuurihistoriallisen arvon arviointiin

Ylitarkastaja Matti Ritakallio

Käsitteistä

- Käsitteet **arkistointi** ja **pysyvä säilyttäminen**
- Arkistointi tapahtuu säilytysajan päättymisen jälkeen (**tiedonhallintalaki** 906/2019, 21 §).
- **Tässä esityksessä arkistoinnilla tarkoitetaan myös arkistolain mukaista pysyvää säilyttämistä** (8 § 3 momentti).

(Arkistolaissa arkistointi-käsite viittaa asiakirjan liittämiseen osaksi viranomaisen tietoaaineistoa tai -varantoa riippumatta sen säilytysajasta, joka voi olla määräaikainen tai pysyvä.)

Arkistokentän digitalisoituminen ja vaikutukset Kansallisarkiston toimintaan (1/2)

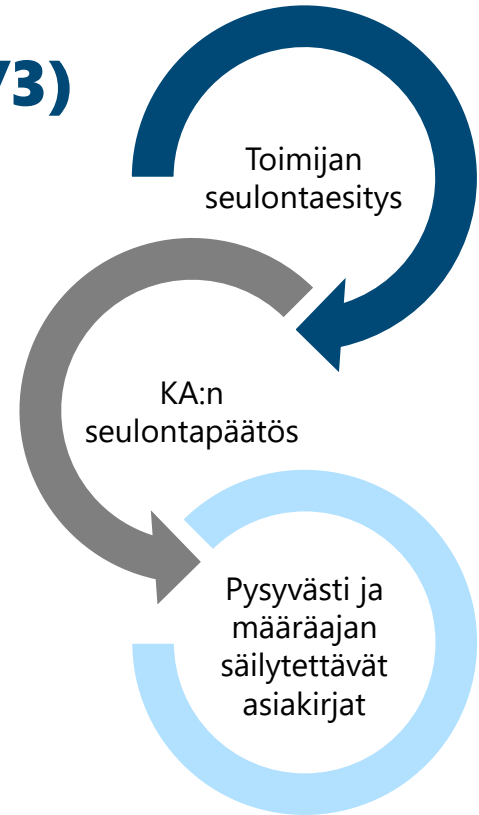
- Asiakirjoja arkistoitiin pitkään vain analogisessa muodossa.
- Kansallisarkiston tavoite siirtää pääpaino sähköiseen arkistointiin muotoutui 2000-luvun alusta alkaen.
 - Digitoinnilla edistettiin asiakirjallisen kulttuuriperinnön käyttöä ja säilymistä.
 - Sähköinen arkistointi mahdollistui SÄHKE-määräysten myötä 2005 ja 2008.
- Sähköistä (digitaalista) arkistointia jouduttivat muun muassa:
 - Kansallisarkiston strategia 2020 (v. 2015-2020)
 - Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Kansallisarkistosta ja arkistolain muuttamisesta ([HE 191/2016](#))
 - Valtioneuvoston periaatepäätös asiakirjallisen aineiston digitoinnista ja arkistoinnista vain sähköisenä 21.6.2017.

Arkistokentän digitalisoituminen ja vaikutukset Kansallisarkiston toimintaan (2/2)

- Arkistolain muutos 16.12.2016/1146 mahdollisti sähköiseen muotoon muutettujen tai jo sähköisessä muodossa olevien asiakirjojen analogisten ilmentymien hävittämisen 14 a §:n nojalla, jos se voi tapahtua vaarantamatta asiakirjan tai siihen sisältyvän tiedon säilymistä, eheyttä ja autenttisuuden toteamista sekä heikentämättä asiakirjan kulttuurihistoriallista arvoa tai oikeudellista todistusvoimaa.
- Kansallisarkisto julkaisi hävittämiseen tähtäävän digitoinnin vaatimusmäärittelyt (KA/3357/07.01.2.04.02/2019) vuonna 2019.
- Kansallisarkisto julkaisi analogisen säilytysmuodon kulttuurihistoriallisen arvon kriteerit vuonna 2019.
 - Kriteerejä testattiin käytännössä massadigitoinnin pilottia (2019) varten → Kansallisarkisto antoi loppuvuodesta 2018 säilytysmuotopäätöksiä, joissa arvioitiin kulttuurihistoriallista arvoa aineistoille, jotka siirrettiin Kansallisarkistoon osana pilottia.

Arvonmääritys- ja seulontaprosessi (1/3)

- Kansallisarkiston arvonmääritys- ja seulontaprosessi sisältää arvonmäärityksen, jossa asiakirjat määritetään määräajan ja pysyvästi säilytettäviin eli arkistoitaviin asiakirjoihin.
- Julkishallinnon toimijan tehtävänä on arvonmäärittää asiakirjat ja tehdä sen perusteella Kansallisarkistolle seulontaesitys, josta Kansallisarkisto antaa seulontapäätöksen.
 - Kansallisarkisto voi antaa myös yleispäätöksiä.

Arvonmääritys- ja seulontaprosessi (2/3)

- Arkistoidaan asiakirjat,
 - jotka olennaisella tavalla valaisevat julkishallinnon toimijoiden keskeisiä yhteiskunnallisia tehtäviä, niiden toimivaltaa, päätöksiä sekä niiden täytäntöönpanoa ja vaikutuksia kansalaisiin, eri väestöryhmiin ja ympäristöön samoin kuin kansalaisten ja viranomaisten välistä vuorovaikutusta
 - jotka olennaisella tavalla valaisevat Suomen historiallista, valtiollista, yhteiskunnallista, taloudellista, sosiaalista, väestöllistä ja sivistyksellistä kehitystä sekä luonnon- ja kulttuuriympäristöä ja sen muutoksia.

Arvonmääritys- ja seulontaprosessi (3/3)

Kaikki arkistoitavat asiakirjat ovat kansallista asiakirjallista kulttuuriperintöä

- **Osa arkistoidaan yksinomaan digitaalisessa muodossa.**
- Osa arkistoidaan analogisessa muodossa, vaikka analogisella muodolla ei ole kulttuurihistoriallista arvoa, jos asiakirjoja ei voida asianmukaisesti digitoida.
- **Osa halutaan arkistoida digitoinnista huolimatta myös analogisessa muodossa säilytysmuodon kulttuurihistoriallisen arvon takia.**

Säilytysmuotopäätökset

- Kansallisarkisto edisti po. päätöksillä arkistoitavien **analogisten asiakirjojen digitaaliseen muotoon muuttamista** → käytännössä säilytysmuotoa koskevia päätöksiä, joilla suurin osa asiakirjoista määrättiin digitoinnin jälkeen arkistoitavaksi yksinomaan digitaalisessa muodossa.
- Päätösten **kohteena** olivat analogiset asiakirjat, jotka Kansallisarkisto tai sen edeltäjä oli määrännyt pysyvään säilytykseen analogisessa muodossa tai joiden säilytysmuodosta ei esim. ollut aikaisemmin annettu päätöstä.
- Päätöksissä arvioitiin analogisen säilytysmuodon kulttuurihistoriallista arvoa.
- **Huom. nykyään Kansallisarkisto antaa säilytysmuotopäätöksiä vain poikkeustapauksissa.**

- Määräys valtion viranomaisten arkistoitavien asiakirjojen siirtämisestä Kansallisarkistoon 18.5.2021(KA/26492/03.99/2020)
 - Määräyksessä määrätään Kansallisarkistoon siirrettävien arkistoitavien asiakirjojen muodosta ja siirtämisestä Kansallisarkistoon.
- Määräys arkistoitavien asiakirjojen muodosta 22.12.2021 (KA/15906/07.01.01.00/2021)
 - 1.1.2022 alkaen muodostuneet asiakirjat säilytetään pysyvästi yksinomaan digitaalisessa muodossa ja pysyvästi säilytettävät asiakirjat digitoidaan Kansallisarkiston voimassa olevien digitointivaatimusten mukaisesti.
 - 1.1.2022 alkaen muodostuneille asiakirjoille ei haeta säilytysmuotoa koskevaa seulontapäätöstä kuin poikkeustapauksissa (vuoden 2023 säilytysmuodon yleispäätös muuttanut).
 - Kansallisarkisto määrää erikseen ennen 1.1.2022 muodostuneiden arkistoitavien asiakirjojen muodosta (vuoden 2023 säilytysmuodon yleispäätös muuttanut).

Säilytysmuodon yleispäätös (1/2)

- Kansallisarkiston päätös 8.12.2023 Julkishallinnon pysyvästi säilytettävien digitoitujen ja digitoitavien asiakirjojen säilytysmuoto ja analogisen säilytysmuodon kulttuurihistoriallisen arvon arviointitietojen pysyvä säilytys (KA/15927/28.02.01/2023) - lyhyesti säilytysmuodon yleispäätös (2023)
 - Päätöksessä määrätään ennen 1.1.2022 muodostuneet pysyvästi säilytettävät digitoidut asiakirjat arkistoitavaksi yksinomaan digitaalisessa muodossa (lukuun ottamatta analogiselta säilytysmuodoltaan kulttuurihistoriallisesti arvokkaita asiakirjoja).
 - Päätöksessä määrätään kulttuurihistoriallisen arvon kriteereistä.
 - Toimijat vastaavat kulttuurihistoriallisen arvon arvioinnista noudattaen päätöksen kriteereitä ja dokumentoivat arviointitiedot.
 - Päätöksellä määrätään digitoimaan arkistoitavat analogiset asiakirjat Kansallisarkiston digitointivaatimusten mukaisesti, mikä mahdollistaa analogisten asiakirjojen korvaamisen digitaalisilla ilmentymillä.

Säilytysmuodon yleispäätös (2/2)

- Muutti arkistoitavien asiakirjojen muodosta annetun määräyksen (KA/15906/07.01.01.00/2021) perustelumuition 4 §:ssä kuvattua seulontapäätösmenettelyä.
 - Kansallisarkisto ei enää arvioi 1.1.2022 alkaen muodostuvien asiakirjojen kulttuurihistoriallista arvoa ja säilytysmuotoa, vaan toimija suorittaa arvioinnin itse päätöstä noudattaen.
- Jatkossa Kansallisarkistolle tehdään esitys analogisten asiakirjojen säilytysmuodosta vain poikkeustapauksissa. Silloin Kansallisarkisto voi arvioida niiden digitoitujen asiakirjojen korvaavuutta, jotka eivät täytä yleispäätöksessä esitettyjä vaatimuksia.
 - Jos digitointi on suoritettu ennen 1.1.2022 eivätkä digitoidut ilmentymät täytä Kansallisarkiston ajantasaisia (2019, 2021) tai vuonna 2016 annettuja laatuvaatimuksia.

Milloin säilytysmuodon yleispäätöstä sovelletaan?

- Ketä päätös koskee?
 - ✓ Arkistolain 1 §:n 1 momentin kohtien 1-6 arkistonmuodostajia
- Mihin asiakirjoihin päätöstä sovelletaan?
 - ✓ **Analogisiin asiakirjoihin**, joilla on seulontapäätös pysyvästä säilyttämisestä (arkistoinnista)
 - ✓ JA, jotka ovat muodostuneet ennen 1.1.2022
 - ✓ JA asiakirjat on tarkoitus digitoida KA:n ajantasaisten digitointivaatimusten mukaisesti (2019, 2021)
 - ✓ tai ne on jo digitoitu KA:n ajantasaisten digitointivaatimusten mukaisesti (2019, 2021)
 - ✓ tai vaihtoehtoisesti asiakirjat on digitoitu ennen 1.1.2022 KA:n 2016 laatuvaatimusten mukaisesti
 - Jos digitointi on suoritettu ennen 1.1.2022 eivätkä digitoidut ilmentymät täytä mitään edellä mainituista laatuvaatimuksista -> päätöstä ei voi soveltaa, vaan on tehtävä KA:lle seulontaesitys korvaavuudesta (säilytysmuodon yleispäätöksen perustelumuiustiossa).
- **Päätös EI koske alkujaan digitaalisia asiakirjoja.**

Mitä on syytä huomioida, kun säilytysmuodon yleispäätöstä soveltaa?

26.3.2024

Muistilista:

- ✓ Toimija vastaa kulttuurihistoriallisen arvon arvioinnista.
 - ✓ Arvioinnissa sovelletaan päätöksessä määrättyjä kriteereitä.
 - ✓ Toimija dokumentoi arviointitiedot, jotka on säilytysmuodon yleispäätöksessä määrätty pysyvään säilytykseen.
 - ✓ Arvioinnin voi tehdä myös ennakkoon – ennen tietoa suunnitellusta digitoinnista.
 - ✓ Analogisten asiakirjojen säilytysmuoto määräytyy toimijan tekemän kulttuurihistoriallisen arvon arvioinnin perusteella.
 - Toimija ei voi kumota KA:n aikaisemmin antamaa päätöstä, jossa on määrätty kulttuurihistoriallisesta arvosta ja säilytysmuodosta.
- ✓ Toimija on aina vastuussa todistusvoimaisuuden arvioimisesta ja päättää hävittämisen edellytysten täyttymisestä ja toteutuksesta.
- ✓ Asiakirjojen säilytysmuoto muuttuu digitoinnin jälkeen ja analogisten asiakirjojen korvaaminen digitoituilla ilmentymillä on mahdollista (pl. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat).
 - Päätöksessä ei aseteta aikarajaa digitoinnin toteuttamiselle, vaikka pysyvästi säilytettävät asiakirjat arkistoidaan ensisijaisesti digitaalisessa muodossa.

KANSALLISARKISTO

viranomaisohjaus@kansallisarkisto.fi

www.kansallisarkisto.fi

@kansallisarkisto

@kansallisarkist